

Gemeente Arnhem
T.a.v. de gemeenteraad van Arnhem
Postbus 9029
6800 EL Arnhem

Onderwerp: Inbreng EDSP ECO rondetafelgesprekken bestemmingsplan “Gebiedsontwikkeling Stadsblokken / Meinerswijk”.

Arnhem, 07-10-2020

Geachte gemeenteraad en College van Arnhem,

Ik ben Jeroen Spaander en spreek in namens stichting EDSP ECO. In de vergunning- en ontheffingsaanvraag wordt de emissie van stikstof naar het Natura-2000 gebied van de Veluwe niet meegenomen. Dit Natura-2000 gebied is aangewezen op basis van het voorkomen van de Meervleermuis die met uitsterven bedreigd wordt.

De Meervleermuis wordt als de zeldzaamste soort van Europa beschouwd en Meinerswijk is wereldwijd als belangrijke locatie aangewezen voor het overleven van deze soort. Omdat we vandaag maar twee minuten krijgen beperk ik me tot het lot van de Meervleermuis.

Wij zijn lid van de Vleermuiswerkgroep Gelderland en hebben de documenten over vleermuizen die gebruikt zijn voor de vergunning- en ontheffingsaanvraag samengevat. Deze hebben we met de werkgroep gedeeld en besproken met de ecologen en vleermuisexperts van de Hogeschool van Larenstein en de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

De conclusies zijn duidelijk:

“Als gevolg van de voorgenomen plannen treedt er verstoring op van de Meervleermuis. Door het verwijderen van bestaande gebouwen en groen is schade of vernietiging van rust- en verblijfplaatsen onvermijdelijk.”

“De Meervleermuis jaagt in een snelle rechtlijnige vlucht in lange trajecten vlak boven en langs de rivier en is zeer gevoelig voor verlichting. Dit betekent dat een extra toename in verlichting op zijn vlieg- en migratieroute tot aantasting van deze route leidt. In het rapport van Aveco de Bondt BV in opdracht van Rijnrovers Arnhem BV wordt een alternatieve vliegroute voorgesteld om de aantasting van de natuurlijke vlieg- en migratieroute te compenseren. Meerdere experts plaatsen vragtekens bij de voorgestelde alternatieve vliegroute omdat daar bochten in zijn opgenomen die vleermuizen niet zullen nemen.”

“Er worden maatregelen ter mitigatie en compensatie voorgesteld in het plan maar er kan geen wetenschappelijk werk over de effectiviteit daarvan aangeleverd worden en het effect is daarom onbekend.”

“Het plan houdt geen rekening met de bevindingen uit het meest recente rapport wat specifiek voor de Provincie Gelderland is opgesteld; de situatie van de Meervleermuis was al ongunstig en is aan het verslechteren.”

Het is nu aan u om de keuze te maken of u deze soort laat uitsterven of juist een steuntje in de rug geeft.

Hartelijk dank voor uw aandacht.

Onderbouwing inbreng m.b.t. de vleermuizen t.a.v. bestemmingsplan Stadsblokken / Meinerswijk

In de aanvraag is aangegeven dat er een vliegroute van de Meervleermuis is gelegen over het water van de Nederrijn langs het plangebied. De Natura 2000 gebieden Veluwe en Rijntakken zijn beiden aangewezen op basis van het voorkomen van de Meervleermuis. De Veluwe levert als overwinterings- en

zwermggebied van de Meervleermuis een grote bijdrage aan de landelijke populatie. Om de winterverblijven op de Veluwe te kunnen bereiken, gebruiken Meervleermuizen grotendeels donkere brede watergangen, de zogenoemde migratieroutes. Eén van deze migratieroutes betreft de Nederrijn. In het deel van de Nederrijn, ten zuiden van Arnhem, bevindt zich een voorzwermplaats van Meervleermuizen naar de winterverblijfplaatsen op de Veluwe. Het beheerplan van de Provincie Gelderland vermeldt dat de Meervleermuis de Rijntakken en vooral de Gelderse Poort in de zomerperiode als foerageergebied en als trekroute tussen zomer- en winterverblijven gebruikt. Meervleermuizen foerageren veelal boven open water van de rivier. Stichting EDSP ECO & Arnhems Peil houden zich o.a. bezig met projecten om de vleermuis te beschermen. We zijn lid van de Vleermuiswerkgroep Gelderland en zijn verantwoordelijk voor het Vleermuishuis Project in Arnhem: <https://www.arnhemspeil.nl/acties/vleermuishuis-project.html>

Samenvatting van de rapporten over vleermuizen

Wij hebben samenvattingen van het ecologische onderzoek, het onderzoek naar de effecten op de Natura-2000 gebieden, het milieueffectenrapport en het activiteitenplan soortenbescherming m.b.t. vleermuizen en het verlenen van de natuurvergunning en ontheffing benodigd voor het vaststellen van het bestemmingsplan “Gebiedsontwikkeling Stadsblokken / Meinerswijk” in Arnhem gemaakt (zie de link onderaan dit hoofdstuk). De onderzoeksrapporten waarvan we de samenvatting gemaakt hebben zijn opgeleverd door Eelerwoude (begin 2018) in opdracht van Kondor Wessels Projecten (KWP) en Witteveen + Bos en Aveco de Bondt BV (begin 2019/2020) in opdracht van Rijnrovers Arnhem BV.

Stichting Arnhems Peil en EDSP ECO hebben deze samenvatting gemaakt om er zeker van te zijn dat de nieuwe bebouwing in Stadsblokken / Meinerswijk geen verstoring heeft op de vleermuispopulatie en aanvlieg- en trekroutes. Vleermuizen zijn namelijk beschermde dieren en een aantal soorten staat zelfs op de rode lijst met uitstervende bedreigde diersoorten. We hebben de samenvatting o.a. voorgelegd aan onze medeleden van de Vleermuiswerkgroep Gelderland maar ook bij de ecologen en vleermuisexperts van het Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) waar wij mee samenwerken.

In de rapporten die in opdracht zijn opgesteld door projectontwikkelaar KWP en Rijnrovers Arnhem BV staat het volgende in de ‘inleiding’ en bij het ‘belang’ beschreven:

Uit nader onderzoek blijken hier gewone dwergvleermuis (regime ‘soorten Habitatrichtlijn’, art. 3.2 Wnb), ruige dwergvleermuis, Meervleermuis voor te komen. De voorgenomen ontwikkeling heeft een negatief effect op deze soorten, vanwaar een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk is.

Als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling treedt er verstoring op van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, Meervleermuis. Door het verwijderen van bestaande gebouwen en groen is schade of vernietiging van enkele vaste rust- en verblijfplaatsen van genoemde soorten (vaste rust- en verblijfplaatsen) onvermijdelijk.

De Meervleermuis is in 2006, 2011 en 2016 jagend boven de Neder-Rijn waargenomen (Eelerwoude, 2016 en 2017). In dit onderzoek is tevens vastgesteld dat de soort de Neder-Rijn gebruikt als vliegroute.

Op basis van literatuur- en nader onderzoek in 2016 zijn in en rondom Meinerswijk – Stadsblokken alleen vliegroute- en migratieroutes van de Meervleermuis aanwezig. Met andere woorden er zijn alleen effecten te verwachten op aanwezige vlieg- en migratieroutes van de Meervleermuis over de Neder-Rijn. De Meervleermuis is zeer gevoelig voor verlichting. Dit betekent dat een extra toename in verlichting op zijn vlieg- en migratieroute kan leiden tot aantasting van deze route. De extra toename in licht kan afkomstig zijn van de gebruiksfase (woningbouw en evenemententerrein) en door de aanlegfase.

Reactie van de ecologen en vleermuisexperts in Nederland:

Al zijn alle vleermuissoorten wettelijk beschermd, de meest belangrijke soort is in Stadsblokken / Meinerswijk, de Meervleermuis - daar gaat het niet goed mee in Nederland (en ons land is wereldwijd het belangrijkste voor deze soort). De soort is overal vrij zeldzaam en wordt als de zeldzaamste soort van Europa beschouwd.

De kwaliteit van leefgebied verslechtert als gevolg van o.a. renovatie, na-isolatie en een toename van verlichting van de buitenruimte en verlichting langs water. De Meervleermuis is zeer gevoelig voor verlichting. Dit betekent dat een extra toename in verlichting op zijn vlieg- en migratieroute kan leiden tot aantasting van deze route.

Het is belangrijk te weten dat maar ongeveer 1,5% van de zomerpopulatie in winterverblijven wordt gevonden. De aantallen dieren in de zomerkolonies nemen al jaren achtereen af. Voor zover we weten overwinteren Meervleermuizen in Nederland in mergelgroeven, bunkers, forten, vestingwerken, oude steenfabrieken en kelders.

De Meervleermuis jaagt in een snelle rechtlijnige vlucht in lange trajecten vlak boven groot open water en langs oevers van plassen, meren, kanalen, rivieren en vaarten.

Paarverblijven van Meervleermuizen liggen over het algemeen langs trekroutes van zomerverblijven naar winterverblijven. Een belangrijke paargebied is onder andere Gelderland i.v.m. de trek naar Duitsland.

Er worden maatregelen ter mitigatie (voorkomen slachtoffers bij werkzaamheden aan woonhabitat) en compensatie (vervangende verblijfsruimte) voorgesteld, maar vaak wordt er:

- in het planproces onvoldoende rekening gehouden met de soort,
- worden met name verblijven van mannetjes niet herkend,
- is de functionaliteit van vervangende verblijfsruimte onvoldoende bekend.

Als wetenschapper verwonder ik me over de effectiviteit van compenserende maatregelen - ik ken geen wetenschappelijk werk over de effectiviteit daarvan.

Onze conclusie

De laatste twee rapporten die als basis liggen aan de vergunning- en ontheffingaanvraag zijn opgemaakt door Aveco de Bondt en dateren van begin 2019 en begin 2020 en benoemen de schadelijke gevolgen van het bouwen en wonen in Stadsblokken / Meinerswijk voor de beschermde vleermuissoorten en zijn gebaseerd op de onderzoeksresultaten van twee rapporten van EelerWoude die begin 2018 opgemaakt zijn. In die rapporten van begin 2018 van EelerWoude wordt verwezen naar tellingen en onderzoeken uit 2006, 2007 en 2011. De wetenschappers die wij de samenvatting van alle vier de rapporten enkel over de gevolgen van het bouwen en wonen in Stadsblokken / Meinerswijk op vleermuizen hebben laten lezen gaven aan dat het hun niet duidelijk is op basis van welke onderzoeken en tellingen de conclusies zijn getrokken.

In de rapporten wordt o.a. verwezen naar verouderde bevindingen van de Vleermuiswerkgroep Gelderland terwijl er geen verwijzingen zijn opgenomen naar de laatste rapporten van bijvoorbeeld de “Zoogdier vereniging” en “Ravon” van 30 november 2019 die o.a. specifiek voor Provincie Gelderland een beoordeling hebben opgeleverd van de huidige situatie van de Meervleermuis waaruit blijkt dat de toch al ongunstige/ontoereikende situatie aan het verslechteren is. Wij zijn van mening dat de rapporten van Aveco de Bondt op zijn minst onzorgvuldig zijn opgesteld en incompleet zijn, maar vermoeden dat er opzettelijk getracht wordt de huidige situatie, trend en de schadelijke gevolgen te bagatelliseren om ervoor te zorgen dat het KWP en Rijnrovers Arnhem BV de 60 huizen van 700.000 a 800.000 euro per stuk zonder problemen kunnen bouwen ten koste van o.a. de Meervleermuis.

Beoordeling landelijke staat van instandhouding van de meervleermuis

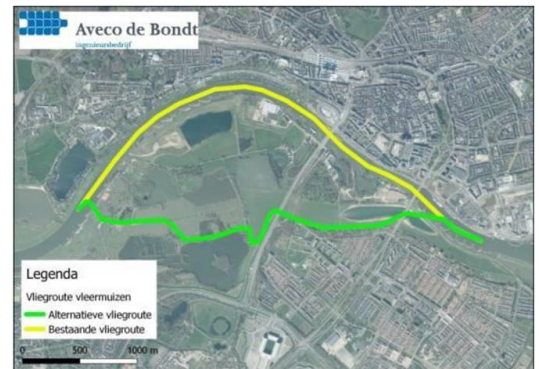
Beoordelingscriterium	Huidige situatie	Trend (laatste 10 jaar)
Populatieomvang	Ongunstig – ontoereikend	Verslechterend
Verspreidingsgebied	Onbekend	Onbekend
Kwaliteit van het leefgebied	Ongunstig – ontoereikend	Verslechterend
Toekomstperspectief	Ongunstig – ontoereikend	nvt
Eindbeoordeling staat van instandhouding landelijk	Ongunstig – ontoereikend	Verslechterend

Beoordeling provinciale staat van instandhouding van de meervleermuis GLD

Beoordelingscriterium	Huidige situatie	Trend (laatste 10 jaar)
Kwaliteit leefgebied	Ongunstig – ontoereikend	Verslechterend
Eindbeoordeling staat van instandhouding Gelderland	Onbekend	Verslechterend

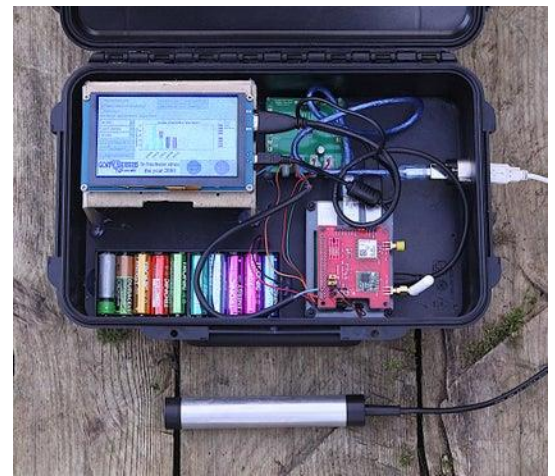
Mitigerende en compenserende maatregelen

In het rapport van Aveco de Bondt worden een aantal mitigerende en compenserende maatregelen besproken waarvan de wetenschappers hebben aangegeven dat ze niet bekend zijn met wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van die maatregelen. Wat ook als zeer verontrustend wordt ervaren is het gemak waarmee Aveco de Bondt zelf een alternatieve bochtige binnendoor route uitstippelt over land i.p.v. de bestaande snelle rechtlijnige vlucht vlak boven het groot open water van de rivier die de Meervleermuis nodig heeft om zijn voedsel te vangen. Aan de Noordkant van de rivier liggen langs de gehele oever woonboten waardoor er een corridor langs het toekomstige eiland van Meinerswijk overblijft voor de Meervleermuis. De plaatsing van de [Tinyhouses door het KWP](#) kunnen mogelijk al desastreuze effecten hebben gehad maar uitbreiding met 60 huizen en straatverlichting heeft volgens alle betrokkenen zeker een negatief effect.

Actuele Data

Indien gewenst kan Stichting Arnhems Peil het College van Arnhem en de Provincie Gelderland van de meest actuele data voorzien m.b.t. de vleermuissoorten en de aantallen die voorkomen in Stadsblokken / Meinerswijk. Het opnemen en analyseren van specifieke vleermuisgeluiden is een effectieve manier om de daadwerkelijke aantallen en soorten vast te stellen op een bepaalde locatie, vooral als de detectie en registratie volledig wordt geautomatiseerd. Er zijn ondertussen [automatische bat-detectorapparaten](#), waarbij gegevens via een LoRa-radioverbinding worden verzonden. Het neemt brokken audio van 30 seconden op, voert automatisch een snelle analyse van die audiofragmenten uit en hernoemt het audiobestand met de naam van de juiste vleermuissoort inclusief datum en tijd zodra het een vleermuis detecteert.

<https://arnhemspeil.nl/docs/2020-09-28-arnhemspeil-edspeco-zienswijze-vergunning-en-ontheffing-wet-natuurbescherming-stadsblokken-meinerswijk-arnhem-2020-004079-2018-002258.pdf>

<https://arnhemspeil.nl/docs/2020-09-09-arnhemspeil-samenvatting-van-ecologisch-onderzoek-en-effecten-op-natura-2000-gebieden-tav-vleermuizen-natuurvergunning-bestemmingsplan-stadsblokken-meinerswijk-arnhem.pdf>

Met vriendelijke groet,
Jeroen & Marloes Spaander
Namens [Stichting EDSP ECO](#)
Westervoortsedijk 85, 6827 AW, Arnhem
+31 (0) 6 2888 3999